

15. Загороднюк І., Слісаренко В., Паглов В. П'ята теріологічна школа-семинар "Історичні зміни фауни та проблеми ведення Літопису природи"// Вестник зоології. – 1999. – 33, N 4-5. – С. 123–124.

16. Загороднюк І., Тищенко В. VI Теріологічна школа-семинар "Макротеріофауна, її сучасний стан та перспективи збереження"// Вестник зоології. – 2000. – Том 34, № 4-5. – С. 133–134.

17. Загороднюк І., Шквиря М. Звіт про Школу-семинар "Великі хижі ссавці України та прилеглих країн"// Novitates Theriologicae. – 2001. – Pars 4. – С. 57–59.

18. Загороднюк І., Дикий І. Публікації про великих хижих ссавців України// Novitates Theriologicae. – 2001. – Pars 4. – С. 63–70.

19. Полішук І. К. Мисливська фауна ссавців Біосферного заповідника "Асканія-Нова" та її динаміка// Вісник Луганського державного пед. університету. – 2002, № 1. – С. 27–30.

20. Тимошенко В. А. Хищные млекопитающие заповедника "Хомутовская Степь" С. 181–183

21. Шквиря М., Петрів З., Хованова Л. Європейські ініціативи в галузі охорони великих хижих ссавців// Novitates Theriologicae. – 2001. – Pars 4. – С. 10–13.

УДК 630*5

Асист. Ю.Й. Каганяк, канд. с.-г. наук – УкрДЛТУ;
М.І. Швець¹, канд. с.-г. наук – ВО "Укрдержліспроект"

ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОРЕСУРСНОЇ БАЗИ ЛІСОВОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Наведено деякі показники лісового фонду України за даними державного обліку лісів станом на 1.01.1996 року. Проаналізовано фактичну лісоресурсну базу кожної області. Області згруповано за величиною лісоресурсної бази.

Ju.Jo. Kaganyak, M.I. Shvec – USUFWT

Performance woodresource base of wood fund of Ukraine

Is presented some indexes of wood fund of Ukraine on given of the state account of woods on 1.01.1996. Is analyzed actual woodresource base of each area. Areas is grouped together on magnitude woodresource of base.

Загальна площа земель лісового фонду станом на 01.01.1996 становила 10782,2 тис. га. Загальний запас деревостанів – 1736,02 млн. м³; лісистість – 15,6 %. Наведені показники по-різному розподіляються по території України і є важливими для аналізу лісоресурсної бази та подальшого розвитку лісогосподарських підприємств.

Для кращого уявлення про фактичну лісосировинну базу тієї чи іншої адміністративної області проведено деякі математичні перетворення показників площі і запасу лісового фонду та площі адміністративних областей.

Для початку згадані вище показники проранжовано і максимальному їх значенню присвоєно індекс "1". Показники решти адміністративних областей матимуть ранг у частках від "0" до "1". Результати перетворень згруповано та подано у таблицях 1 і 2. Таке узагальнення одержаних за даними лісовпорядкування результатів дає можливість звести розраховані показники до одного масштабу.

Табл. 1. Фактична лісоресурсна база

Редукційні числа	Редукційні числа площі території адміністративних областей			
площі ЛФ	0,20-0,39	0,40-0,59	0,60-0,79	0,80-1,00
0,80-1,00	Закарпатська			Житомирська
0,60-0,79			Волинська Рівненська Львівська	Київська* Чернігівська
0,40-0,59	Чернівецька	Ів.-Франківська	Сумська	
0,20-0,39			Хмельницька Черкаська Вінницька	Луганська АР Крим* Херсонська Полтавська Харківська Одеська
0,00-0,19		Тернопільська	Кіровоградська Миколаївська Донецька	Запорізька Дніпропетровська

Примітка: * – показники міста Києва та Севастополя об'єднані разом з Київською областю та АР Крим відповідно; ЛФ – лісовий фонд.

Аналіз табл. 1 показує, що за фактичною площею лісосировинна база об'єктивно найбільша у шести адміністративних областях (Житомирській, Київській, Чернігівській, Волинській, Рівненській, Львівській). Тобто, сам частка лісистості не може відображати потенціалу області, а є допоміжним для аналізу території лісового фонду. Яскравим прикладом є Закарпатська адміністративна область, по якій редукційне число площі лісового фонду одне із найвищих, але площа території на 80-70 % менша, ніж у найбільшій області України. Теж саме можна стверджувати і про Чернівецьку та Івано-Франківську області, де частка лісистості висока, але у цілому лісоресурсний потенціал обмежений незначною площею цих областей.

Найнижча фактична лісоресурсна база спостерігається у тих областях, які розташовані в Степовій зоні або поблизу неї. Незважаючи на значні площі, які займають ці області, частка площі лісового фонду досить низька. На це вказують редукційні числа площі лісового фонду (див. табл. 1). Вони не перевищують 0,39.

Отже, об'єктивно найзначніші площі лісового фонду сконцентровані в адміністративних областях з традиційно високою часткою лісистості на Поліссі і в Лісостеповій зоні. Виняток становлять області з незначною площею території.

В решті областей питома вага площі лісового фонду обумовлена жорсткими природними умовами для формування росту та розвитку лісової рослинності. Хоча існують такі області, як Сумська, територія яких дозволяє реально підвищити частка лісового фонду.

Для аналізу потенціалу лісоресурсної бази за запасами деревини наводиться табл. 2.

¹ Головний інженер

Табл. 2. Концентрація запасів по адміністративних областях

Редукційні числа	Редукційні числа площі території адміністративних областей			
запасу	0,20-0,39	0,40-0,59	0,60-0,79	0,80-1,00
0,80-1,00	Закарпатська			Житомирська
0,60-0,79		Ів.-Франківська	Львівська	Київська Чернігівська
0,40-0,59			Волинська Рівненська Сумська	
0,20-0,39	Чернівецька		Хмельницька Черкаська Вінницька	Полтавська Харківська
0,00-0,19		Тернопільська	Кіровоградська Миколаївська Донецька	Луганська АР Крим Запорізька Херсонська Дніпропетровська Одеська

Аналіз табл. 2 дає змогу встановити, що редукційні числа площі лісового фонду та запасів деревини у деяких областях різняться істотно. Так, наприклад, Львівська, Волинська та Рівненська області становили групу з однаковими редукційними числами площі лісового фонду (0,60-0,79). Проте, редукційні числа запасу деревини Волинської та Рівненської областей зменшилися і знаходяться у групі 0,40-0,59. Редукційне число запасу Львівської області залишилося у тій же групі (0,60-0,79).

Аналогічна тенденція зміни редукційних чисел запасу деревини спостерігається в Чернівецькій, Луганській, Херсонській, Одеській областях та АР Крим.

Для кращого розуміння та обґрунтування об'єктивності зміни величини редукційних чисел за площею та запасом необхідно детальніше проаналізувати вікову структуру деревостанів, їх розподіл за бонітетами та повнотами, а також середні запаси. У табл. 3 подано розподіл за бонітетами та повнотою.

Аналіз розподілу площі за бонітетами показує, що, як правило, в адміністративних областях, які у таблицях 1 та 2 характеризуються низькими редукційними числами площі та запасу лісового фонду, є більша частка низькобонітетних деревостанів. Так, у таких областях як Львівська, Рівненська, Волинська, Чернігівська, Київська, Житомирська частка деревостанів II і вище бонітетів становить 78-96 %. В областях Степової зони (АР Крим, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Херсонська) деревостани II і вище бонітетів займають 4-64 % площі вкритих лісовою рослинністю земель.

При аналізі повнотності така закономірність не чітко виражена, тому тісного зв'язку між повнотою та редукційними числами, поданими у таблицях 1 та 2, не спостерігається. Частка низько- та високоповнотних деревостанів по областях перебуває у межах 1-5 % та 1-22 % відповідно. Разом з тим, фактична структура розподілу деревостанів лісового фонду за бонітетами прямо вказує на величину запасу у тій чи іншій адміністративній області.

Табл. 3. Розподіл площі вкритих лісовою рослинністю земель за бонітетами та повнотами, %

Адміністративні області	Класи бонітету					Групи повнот				
	2 і вище	3	4	5	5А і нижче	0,3-0,4	0,5-0,6	0,7	0,8	0,9-1,0
АР Крим	3,81	18,25	33,16	21,67	23,11	4,79	25,01	29,14	26,40	14,66
Вінницька	94,71	4,89	0,38	0,02	0,00	0,29	0,77	61,12	34,05	3,77
Волинська	83,60	12,40	3,08	0,76	0,15	0,85	22,81	58,78	14,42	3,15
Дніпропетровська	63,67	25,98	8,48	1,75	0,12	4,15	29,19	52,36	12,61	1,68
Донецька	55,79	28,52	12,97	2,54	0,17	2,62	22,08	45,48	21,17	8,65
Житомирська	86,80	9,35	2,36	1,22	0,27	0,94	20,89	32,94	26,87	18,37
Закарпатська	95,87	3,48	0,54	0,09	0,02	2,37	26,95	31,20	28,67	10,82
Запорізька	58,73	30,98	9,35	0,90	0,04	2,94	43,50	45,35	7,26	0,95
Ів.-Франківська	89,19	8,20	1,84	0,47	0,30	2,98	21,18	39,65	27,09	9,10
Київська	92,00	7,00	0,90	0,10	0,00	1,32	19,83	49,48	22,77	6,60
Кіровоградська	75,89	20,28	3,24	0,58	0,01	0,55	12,64	66,68	18,69	1,43
Луганська	45,36	30,97	20,10	3,30	0,28	1,91	23,48	50,46	20,60	3,55
Львівська	95,73	3,79	0,39	0,07	0,02	4,19	28,78	46,85	17,58	2,59
Миколаївська	59,51	27,09	11,40	1,82	0,18	2,13	31,07	40,73	18,86	7,20
Одеська	55,62	31,58	11,47	1,33	0,01	2,24	19,95	50,96	21,86	5,00
Полтавська	78,44	15,38	4,82	1,06	0,30	2,49	25,14	62,92	8,54	0,91
Рівненська	78,32	13,35	3,92	2,30	2,12	2,10	30,53	53,46	12,11	1,81
Сумська	93,50	5,50	0,94	0,05	0,00	0,65	17,25	53,90	21,68	6,52
Тернопільська	92,99	5,65	1,04	0,25	0,07	1,26	21,32	55,41	19,44	2,57
Харківська	74,18	22,14	3,44	0,23	0,00	1,69	29,71	59,72	8,08	0,80
Херсонська	45,01	39,55	13,88	1,47	0,08	2,14	17,97	27,78	29,94	22,16
Хмельницька	93,54	5,38	1,01	0,07	0,01	0,38	11,49	62,45	20,52	5,15
Черкаська	91,46	7,33	0,99	0,22	0,00	1,11	14,07	62,19	18,84	3,79
Чернівецька	94,83	4,17	0,86	0,12	0,02	1,15	34,94	38,20	20,30	5,40
Чернігівська	94,62	4,51	0,71	0,15	0,01	0,77	30,32	55,95	11,57	1,40

Додатково, для повнішої характеристики лісоресурсної бази, необхідно проаналізувати вікову структуру деревостанів (табл. 4).

В областях, розташованих у Степовій зоні та поблизу неї, частка стиглих та перестійних деревостанів більша, ніж в областях Лісостепової зони та Полісся (11-50 % та 6-10 % відповідно). Це пояснюється різним віком прийнятої стиглості деревостанів у різних лісорослинних зонах.

В областях з традиційно експлуатаційною спрямованістю ведення лісового господарства вікова структура характеризується найбільшою концентрацією середньовікових деревостанів (39-48 % і більше).

Підсумовуючи, можна умовно згрупувати області на три узагальнені групи за фактичною лісоресурсною базою. Перша група характеризується значною площею території областей та лісового фонду, високими запасами та бонітетами деревостанів. Друга група при значній площі і території областей характеризується незначною площею лісового фонду, низькоповнотними деревостанами та незначними запасами деревини. Третя група областей – з незначною площею території, а тому і обмеженою площею лісового фонду, але продуктивними деревостанами.

Табл. 4. Розподіл площі вкритих лісовою рослинністю земель за групами віку, %

Адміністративні області	Молодняки 1 групи	Молодняки 2 групи	Середньовікові	Пристигаючі	Стиглі і перестійні
АР Крим	3,85	9,19	20,57	16,24	50,15
Вінницька	9,37	21,14	47,30	12,02	10,17
Волинська	7,66	26,57	43,69	16,54	5,55
Дніпропетровська	6,96	26,47	30,68	11,30	24,58
Донецька	7,32	22,67	41,32	12,17	16,53
Житомирська	9,47	22,94	40,88	17,14	9,57
Закарпатська	39,46	8,56	28,74	8,27	14,97
Запорізька	10,43	21,65	24,64	12,18	31,11
Ів.-Франківська	11,98	36,46	33,05	11,23	7,29
Київська	7,01	21,11	47,62	14,03	10,22
Кіровоградська	6,45	19,11	54,61	7,05	12,78
Луганська	5,40	23,29	42,85	11,98	16,47
Львівська	8,14	20,50	48,26	15,22	7,87
Миколаївська	13,44	34,96	32,58	7,78	11,24
Одеська	8,84	17,39	46,09	7,65	20,02
Полтавська	4,66	16,49	61,82	7,46	9,57
Рівненська	8,34	25,32	37,97	18,08	10,28
Сумська	5,29	14,48	54,50	18,54	7,18
Тернопільська	8,33	28,71	44,13	11,25	7,58
Харківська	4,11	16,62	64,98	7,91	6,38
Херсонська	16,90	52,98	9,10	3,47	17,54
Хмельницька	10,59	23,73	39,63	14,68	11,38
Черкаська	6,86	19,58	53,46	11,16	8,94
Чернівецька	7,36	20,08	33,20	14,98	24,38
Чернігівська	6,61	15,40	45,78	22,59	9,62

В цілому наведені вище характеристики лісоресурсної бази у різних регіонах України вказують на значну їх мінливість за площею і характеристикою лісового фонду.

УДК 630.21

О.І. Каспрук – УкрДЛТУ

ІСТОРИЧНО-СТИЛЬОВИЙ АНАЛІЗ ГЕНЕЗИСУ САДОВО-ПАРКОВИХ ЛАНДШАФТІВ МІСТ

Багато міських насаджень (парки, сквери, бульвари, вуличні алеї) перебувають у віці старіння і потребують консерваторських заходів – консервації, реставрації і реконструкції. Назріла необхідність розробки нових проектів розвитку комплексних зелених зон міста з прогнозом не менше, ніж на 50 років (період переходу основної маси зелених насаджень післявоєнного періоду у вік старіння).

О.І. Kaspruk – USUFWT

Historical-stylistic analysis of urban garden-park landscapes development

We have a good outgoing situation for the realization of the modern green economy idea in the garden-park complexes of the great urban areas of the Western Ukraine, esp. in Lviv. In that case we can see all the historical stiles of garden-park landscapes, as middle centuries as well modernity and socialistic realism ones. However we should take in account all the backgrounds existing in that area, as historical ones, also esthetics, rationality of using choices and cultural landscape conservation.

Початок влаштування садів у нашій країні губиться у глибині віків. З історичних джерел відомо, що ще у дослов'янський період на території України існували плодові сади, а у районах Причорномор'я ще за 5 століть до нашої ери була відома культура винограду.

Садівництво в Київській Русі, за даними літописних джерел, стає помітним в XI ст. З "Повести временных лет" довідуємося, наприклад, про садівника Микулу, який заклавав яблуневий сад при Києво-Печерській оселі. На початку XI ст. плодовий сад закладений при церкві Спаса у с. Берестовому, а в XI-XII ст. відомі сади при Софійському соборі, Видубецькому монастирі та ін. Це були, очевидно, невеликі внутрішні сади, оточені будовами і галереями, де вирощувались переважно плодові дерева, городні і лікарські рослини та, можливо, деякі квіти. На початку XII ст. літописні джерела відмічають появу у монастирських садах Києва вишні, культура якої успішно розвивається протягом усіх наступних століть.

Про стан і розвиток садівництва в XIII-XV ст. дуже мало відомостей, що пояснюється перебуванням руських земель під татаро-монгольським нашествям, яке надовго загальмувало їхній економічний і культурний розвиток, а разом з тим і садівництво, яке, проте, не зникло. Так, на Поділлі, Волині та у районах Прикарпаття і Карпат, куди орди татаро-монгольських кочівників проникали рідше, садівництво розвивалось краще. Поряд з утилітарними плодовими садами навколо або всередині окремих оборонних замків і фортець, споруджених у XIII-XIV ст. на українських землях польськими і литовськими феодалами, закладались іноді й декоративні сади. Від цих садів тепер не лишилося й сліду, проте деякі старі гравюри, записи мандрівників і мемуаристів свідчать про їх існування (Липа, 1961).

Чимало декоративних садів і парків виникло у XVI-XVII ст. у феодалних володіннях на Правобережній Україні (Поділля, Волинь, Галичина). Парки й сади у той період будуються переважно у регулярному або французькому стилі під впливом французької школи. У такому парку чи саду розміщувались, як правило, палац або якась інша головна споруда, що оточувалась квітковим партером, басейнами, скульптурними прикрасами та різними малими архітектурними формами.

Регулярне (геометричне) планування з метою збагачення пейзажу інколи доповнювалося в умовах гірського рельєфу влаштуванням терас, підпірних стін, розкішних в'їзних брам тощо.

Перші публічні сади появилися на розритих валах Парижа, Варшави, Кракова. Після знесення мурів у Львові з боку Полтви з'явився перший пояс зелених насаджень. Уздовж річки були висаджені італійські тополі, а на засипаних землею оборонних валах – алея з лип і каштанів. Мабуть, тоді і виникла ідея створення зеленого кільця навколо середньовічного міста. У 1820 р. на розкопаних оборонних валах східної сторони був створений парк, що тягнувся від монастиря Бернардинів майже до стін монастиря Бенедиктинок.

Впродовж 1821-1826 рр. місто із запалом займалося благоустроєм і озелененням. У цей період засипано глибоку лошину біля монастиря Бенедиктинок, схили якої обсаджено деревами. Звідси потягнулося вздовж вулиць оздобне зелене пасмо до Високого Замку. Проводився благоустрій парку біля Старої стрільниці на Вовчій горі, посадженого у 1775 р.

Особливе місце у зеленому оточенні Львова займає парк на Замковій горі, який мав дуже своєрідний природний та штучний рельєф. У 1830 р. тут було засипано яр, що розділяв так звані Замку та Замкову гори, заліснено схили і впоряд-